

Projekt COURAGE i digitalni registar zbirke kulturne opozicije

Teodora Shek Brnardić i Josip Mihaljević

COURAGE (*Cultural Opposition – Understanding the Cultural Heritage of Dissent in the Former Socialist Countries / Kulturna opozicija – razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama*) je trogodišnji (veljača 2016. – siječanj 2019.) međunarodni istraživački projekt kojeg financira Europska unija preko okvirnog programa za istraživanja i inovacije – Obzor 2020 ugovorom broj 692919. Projekt provodi međunarodni konzorcij od dvanaest institucija iz deset europskih zemalja predvođen Istraživačkim centrom humanističkih znanosti Mađarske akademije znanosti. Hrvatski član konzorcija koji provodi projekt u Hrvatskoj je Hrvatski institut za povijest.

Projekt se bavi istraživanjem bogatog i raznolikog nasljeđa kulturne opozicije u bivšim socijalističkim državama srednje, istočne i jugoistočne Europe nakon Drugog svjetskog rata, prvenstveno otkrivanjem i usporedbom zbirke koje svjedoče o djelovanju kulturne opozicije. Pod pojmom kulturne opozicije projekt podrazumijeva različite kulturne i društvene prakse raznih grupa i pojedinaca, koje su izražavale neslaganje s komunističkim režimima i njegovom kulturnom politikom, a čije su radnje mogle varirati od anonimnog neslaganja, prikriivenog ili javnog kritiziranja dominantne komunističke vlasti i njezinog društveno-političkog poretka, sve do otvorenog otpora vlastima. Pojam zbirke obuhvaća svaku grupu predmeta ili dokumenata, bilo privatnih ili javnih, bilo u fizičkom, bilo u digitalnom obliku, čiji se sadržaj može identificirati kao relevantan za različite aspekte neslaganja s komunističkim režimima (politika, kultura, prakse, ideologije, svjetonazori). Navedene zbirke analiziraju se u širim društvenim, političkim i kulturološkim kontekstima, a najinovativniji aspekt ovakvog pristupa je analiza socioloških i kulturoloških praksi, provedenih radi stvaranja i očuvanja zbirke, koje same po sebi predstavljaju uvjerenje u potencijal arhiva,

muzeja, knjižnica i drugih organizacija kao riznica povijesti.

Okvirni je cilj ovakve analize proširiti dostupnost te povećati društvenu relevantnost i utjecaj zbirke, što se planira postići umrežavanjem zbirke na europskoj razini pa je stoga glavni produkt projekta COURAGE opsežan elektronički registar (digitalni zapisnik) zbirke, osoba, skupina, događaja i predmeta, a pokazivat će koje su uloge te zbirke imale u svojim društvima, kao i to kako se one danas predstavljaju domaćoj i međunarodnoj javnosti.

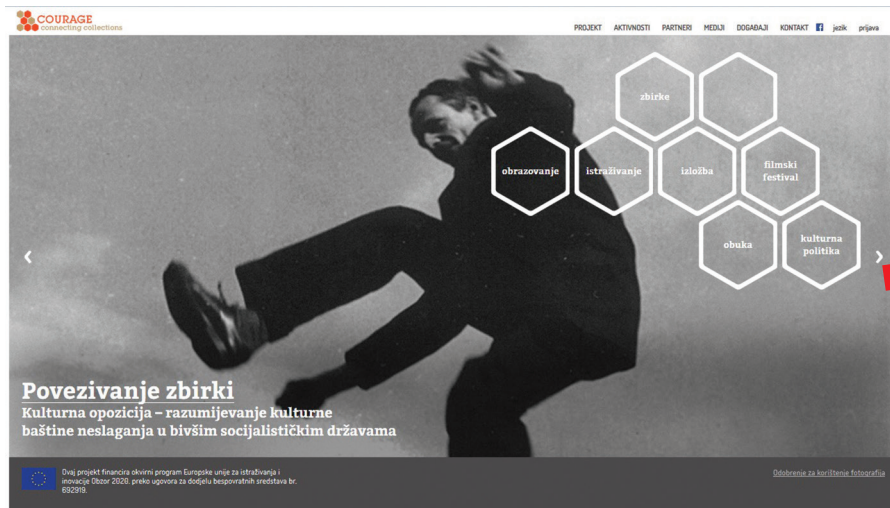
Registar pruža obilje korisnih informacija o zbirkama, koje postoje na ogromnom zemljopisnom prostoru, obuhvaćajući sve države članice i potencijalne države članice Europske unije iz nekadašnjih socijalističkih zemalja. Standardiziranim opisima zbirke olakšava se uporaba i pretraga registra i izrađuje kompleksna baza podataka koji su povezani i pohranjeni u RDF modelu (RDF triple store). Za izradu registra i IT podršku odgovoran je Institut za informatičke znanosti i kontrolu Mađarske akademije znanosti (MTA SZTAKI). Na temelju zahtjeva postavljenih od strane povjesničara i sociologa, MTA SZTAKI je instalirao i prilagodio podatkovnu platformu u koju se unose podaci za sve bivše socijalističke zemlje istražene u projektu. Pristup povezanih podataka bio je logičan izbor s obzirom na važnost prikaza veza između analiziranih osoba, događaja, predmeta i zbirke. Pristup povezanih podataka još uvijek nije do kraja prepoznat u području humanističkih znanosti, ali istraživači u projektu su brzo shvatili prednosti takvog pristupa i svladali različite načine prikazivanja podataka u registru. Baza uredništvu omogućuje jednostavno rukovanje višezjezičnim tekstom, a administratori mogu vrlo jednostavno proširiti ili mijenjati model traženih podataka. Urednici koriste Vitro platformu s Jena Triplstore sustavom za uređivanje, koji je povezan s nizom WordPress portala

za javnu prezentaciju. Zapisi u registru prolaze kroz sedam koraka obrade, koji uključuju lokalne i središnje provjere kvalitete i jezičnu korekturu na engleskom i na jeziku zemlje iz koje potječe opisani entitet (zbirka, osoba, predmet). Rezultat predstavlja grafikon znanja koji povezuje zbirke, događaje i sudionike kulturne opozicije. Dio grafikona već je objavljen i pretraživ na portalu projekta (<http://cultural-opposition.eu/registry/>). Naziv sheme registra je COURAGE Ontology, a dostupna je kao OWL datoteka. Zahvaljujući našim posebnim zahtjevima, teško se možemo oslanjati na postojeće ontologije, ali u budućnosti nastojimo mapirati našu ontologiju raznim široko korištenim formatima metapodataka.

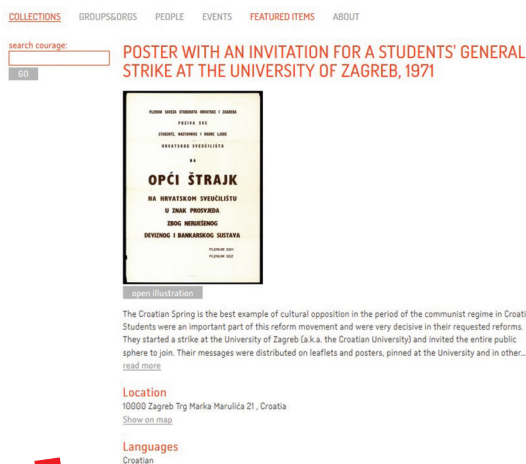
Trenutno je u registru upisano preko 300 zbirke s 500 opisanih predmeta, 800 osoba, 500 skupina ili organizacija i 800 događaja. S 80 istraživača koji uređuju registar tek smo na pola puta do zadanog cilja, a to je do kraja projekta izgraditi skoro potpunu enciklopediju kulturne opozicije u bivšim socijalističkim zemljama u obliku grafikona znanja.

Registar je temelj i drugih rezultata i aktivnosti projekta COURAGE budući da će se na temelju materijala iz Registra pripremiti digitalni sadržaj za nastavne svrhe, objaviti priručnik kulturne opozicije te organizirati putujuća izložba i više filmskih festivala. Sam registar bit će osnova za buduća historioografska i sociološka istraživanja, ali i istraživanja iz sfere digitalne humanistike. ■

Portal projekta COURAGE

Primjer opisanog predmeta u Registru

Primjer pretraživanja zbirke u Registru

INFO

COURAGE - Kulturna opozicija – razumijevanje kulturne baštine neslaganja u bivšim socijalističkim državama: <http://cultural-opposition.eu/>

COURAGE Registar zbirke: <http://cultural-opposition.eu/registry/>

Kontakt: <http://hr.cultural-opposition.eu/#contact>

Više o Registru možete pročitati u András Micsik, Tamás Felker and Balázs Nász, „Cultural Opposition in former European Socialist Countries: Building the COURAGE Registry“, ERCIM News, <https://ercim-news.ercim.eu/en111/special/cultural-opposition-in-former-european-socialist-countries-building-the-courage-registry>

Partnerske ustanove: MTA BTK– Istraživački centar za humanističke znanosti, Mađarska akademija znanosti; IFIS PAN – Institut za filozofiju i sociologiju, Poljska akademija znanosti; TCD – Trinity College, Dublin; IOS Regensburg – Institut za istočne i jugoistočne europske studije, Sveučilište Regensburg; MTA TK – Centar za društvene znanosti, Mađarska akademija znanosti; LII – Litavski institut za povijest; CUNI – Karlovo sveučilište u Pragu; UB – Sveučilište u Bukureštu; HIP – Hrvatski institut za povijest; Sveučilište Comenius u Bratislavi; Sveučilište Oxford; MTA SZTAKI – Institut za računarstvo i kontrolu, Mađarska akademija znanosti.